21.01.2013 г. / 17:22:40

Вяра

03.02 по еретическия, †21 януари по църковния календар - Св. преподобни Максим Изповедник. Св. мъченик Неофит от Витиния. Св. мъченици Евгений, Канидий, Валериан и Акила. Св. мъченица Агния дева

Житие на преподобния наш отец Максим Изповедник († 662 г.)

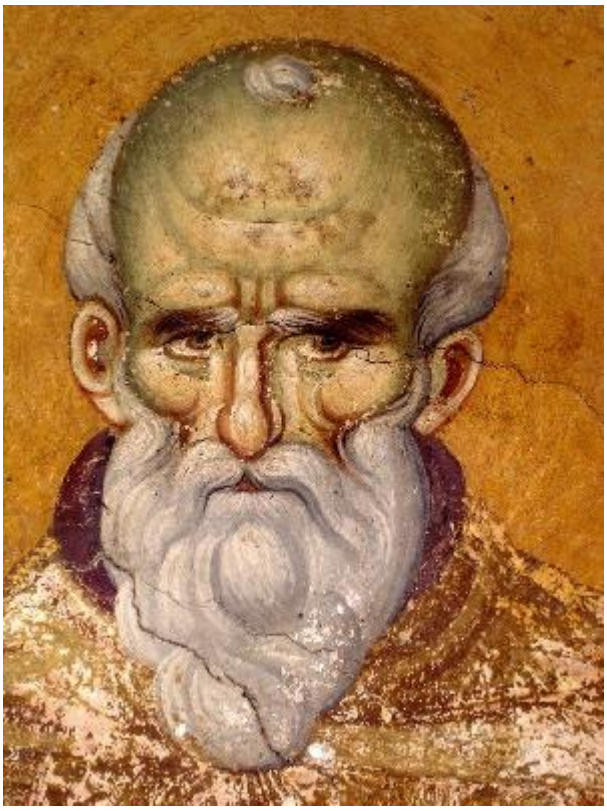

Свети преподобни Максим Изповедник. Фрагмент от стара гръцка стенопис. Карея, Света Гора-Атон

Великият не само по име, но и по целия си живот преподобен Максим бил роден в престолния град Константинопол. Родителите му били знатни и благочестиви и му дали сериозно научно образование. Той изучил из основи

философията и богословието, достигнал висша слава с мъдростта си и бил уважаван дори в царските палати. Заради неговия ум и праведен живот, цар Ираклий го почел, въпреки волята му, със званието първи секретар и го направил свой съветник. Преподобният Максим се ползвал с любовта и уважението на придворните и донасял много полза на целия царствен град.

По това време възникнала ереста на монотелитите, които признавали в нашия Господ Христос само една воля и едно произволение. Тази ерес се развила от предишната евтихианска ерес, която безразсъдно признавала в Христа само едно естество, въпреки православното изповедание, което утвърждава в нашия Господ, въплътилия се Бог, две естества и две воли, две произволения и действия, присъщи за всяко естество, но съединени в едното Лице на Христа, защото Христос е Бог, неразделяем в две лица, но неслитно познаваем в две естества. Защитници и разпространители на монотелитството били отначало Кир, патриарх Александрийски, Сергий Константинополски и дори самият цар Ираклий, когото те увлекли в своята ерес. За да я утвърдят, двамата свикали поместни събори - в Александрия и в Константинопол, разпратили навред своите постановления и прелъстили целия Изток. Само свети Софроний, патриарх Иерусалимски, се противял и не приемал лъжеучението. Блаженият Максим видял, че ереста е проникнала и в царските палати и е заблудила дори самия цар, затова започнал да се опасява и други по неговия пример да не се увлекат от нея. Той оставил званието си и цялата светска слава и отишъл в отдалечения Хризополски манастир, където станал монах, според думите на псалома: “Желая по-добре да бъда при прага на Божия дом, отколкото да живея в шатрите на нечестието”. След няколко години заради добродетелния си живот той бил избран за авва, или настоятел, на манастира.

Междувременно патриарх Сергий внушил на цар Ираклий да напише изповедание на тяхната неправа вяра. Царят нарекъл това изпълнено с монотелитска ерес изповедание “ектезис”, тоест изложение, и заповядал на всички да вярват така, поради което Христовата Църква била раздирана от смутове. Като виждал как се вълнуват църквите в Константинопол и по целия Изток и как се множат и укрепяват еретиците, а православието се умалява и се колебае, връхлитано от бурите на гонението, авва Максим скърбял духом, въздишал и много плакал. Той научил, че на Запад ереста не намерила последователи и била напълно отхвърлена, защото римският папа Северин не приел царското “изложение”, а приемникът му папа Иоан на събор предал ектезиса на анатема. Блаженият Максим оставил своя манастир и отишъл в западните страни. Той не можел да се установи в Иерусалим поради нападенията на сарацините и искал да се засели в стария Рим, предпочитайки да живее с православни, които твърдо пазят вярата. По пътя си посещавал епископите на африканските градове и беседвал с тях, утвърждавал ги във вярата и ги учел как да избегнат коварството и хитроумно изплетените мрежи на противниците. На живеещите далече той изпращал послания, в които ги поучавал в правоверието и ги убеждавал да се пазят от ереста.

През това време починал Константинополският патриарх Сергий, а мястото му заел Пир, привърженик на същата ерес. Умрял и Александрийският патриарх Кир, а после и царят. Но преди кончината си той видял, че мнозина велики и свети архиереи и богомъдри отци не само отхвърлят неговото изложение на вярата, но дори го предават на анатема. Той много се смутил и повсеместно известил, че това изповедание не е негово, а на бившия патриарх Сергий, който сам написал “изложението” и убедил царя да го подпише. Когато цар Ираклий починал, негов приемник станал синът му

Константин, но той царувал само четири месеца, защото бил отровен от мащехата си Мартина, която със съдействието на патриарха сложила на престола своя син Ираклион. След шест месеца против Ираклион въстанали всички сановници. Те го хванали, отрязали му носа и направили същото и с майка му Мартина, а после с позор прогонили двамата на заточение. На престола те сложили сина на Константин, внука на Ираклий, на име Констанс, който по-късно станал баща на Константин Погонат. Когато той заел престола, тогавашният Константинополски патриарх Пир - единомишленикът на Мартина, на когото народната мълва приписвала съучастие в отравянето на Константин, много се изплашил, самоволно се отрекъл от сана си и избягал в Африка в изгнание. След него патриаршеския престол заел Павел, също еретик монотелит. От тази ерес се увлякъл и царят и станал неин поборник и разпространител.

Още докато преподобният Максим бил в Африка, там пристигнал и избягалият от своя престол Пир, който започнал да обикаля градовете и да прелъстява православните в своята ерес. Много вреда би причинил той на Христовата църква, ако нямаше за противник преподобния Максим, с когото се срещал и с часове се състезавал в спорове за вярата. По желание на патриция Григорий, управителя на тази страна, африканските епископи трябвало да се съберат в Картаген, за да послушат споровете на двамата за вярата. Когато прениятa започнали, богомъдрият Максим победил Пир, опровергал доводите му въз основа на божествените книги и догматите на светите отци. Той доказал, че тъй като в Христос Господ има две естества, в Него трябва да има и две воли, две произволения и действия - обаче неразделими в едно лице. Победеният Пир се присъединил към православните и бил приет от Църквата с любов и почит с титлата патриарх. Тогава той съставил и изложение на православното изповедание.

После се отправил в Рим при папа Теодор, който бил приемник на Иоан. Папата го приел с почести, като православен Константинополски патриарх. Когато в Константинопол се разчуло, че Пир се присъединил към православните, сборището на еретиците било омрачено от завист. Те пуснали сред народа лъжливия слух, че африканските епископи и папата са принудили Пир въпреки волята му да се присъедини към тях. Това стигнало и до царя. Той веднага пратил в Италия един свой сановник, еретика Олимпий, за да обърне отново Пир към монотелитското изповедание. Олимпий пристигнал в град Равена, призовал от Рим Пир и го убедил да се върне към предишната ерес. А той, подобен на пес, който се връща на избълваното, заслужил анатемата, на която впоследствие заедно с единомишлениците си бил предаден от светите отци.

По това време цар Констанс, подобно на дядо си Ираклий, по внушение на Константинополския патриарх еретик Павел написал свое изповедание на вярата, преизпълнено с ерес, и го нарекъл типос (образец), а после го разпратил навред и заповядал да се вярва така. Този образец на вярата стигнал в Рим, когато папа Теодор бил вече на смъртен одър.

След кончината му негов приемник станал блаженият Мартин. Царят желаел новопоставеният папа да приеме съставения от него типос, но папата го отхвърлил и казал:

- Дори и целият свят да пожелае да приеме това ново, противно на православието учение, аз няма да го приема и няма да отстъпя от евангелското и апостолското учение, а също и от преданията на светите отци, даже ако ме заплашва смърт.

Свети Максим, аввата на Хризополския манастир, по това време се намирал в Рим. Той посъветвал блажения папа Мартин да свика поместен събор и да осъди царския типос като еретически и противен на учението на Христовата

църква. Папата така и направил. Той свикал сто и пет епископи, сред които бил и авва Максим, и поставил за обсъждане заблужденията на Кир, Сергий, Пир и Павел, а също и царското еретическо изповедание. Лъжеучението било предадено на анатема и папата писал повсеместно до всички вярващи, като ги утвърждавал в православието, разяснявал еретическите заблуди и ги предпазвал от тях. Когато научил за това, царят се преизпълнил с гняв и силна ярост, изпратил в Италия своя наместник Теодор Калиопа и му заповядал да хване папа Мартин, против когото повдигнал лъжливите обвинения, че е встъпил в съглашение със сарацините, подстрекава ги да нахлуят в гръко-римското царство и да започнат война против царя, а също и че неправо изповядва вярата на светите отци и хули Пречистата Божия Майка. Когато пристигнал в Рим, царският наместник публично обвинил папата във всичко това. Блаженият Мартин, който не бил виновен в нищо, се защитавал против злонамерената клевета.

- Със сарацините - казвал той - никога не съм встъпвал в никакво съглашение, а само пращах милостиня на православните братя, които живеят сред тях в голяма нищета и бедност. Ако пък някой не почита Пречистата Божия Майка, не Я изповядва и не Ѝй се покланя, да бъде проклет в този и в бъдещия век. И не ние, а други неправо изповядват и пазят светата вяра, предадена от апостолите и отците.

Царският наместник, без да слуша оправданията на папата, го признал за виновен във всичко, като добавил и това, че той уж незаконно заел престола. После наредил на войници да го хванат тайно през нощта и го отправил при царя. Блаженият Мартин бил заточен в Херсонес, където починал.

Няколко дни преди това в Рим бил хванат и преподобният Максим заедно с ученика си Анастасий. Качили двамата на

един кораб и в окови ги изпратили в Константинопол. Така заповядал царят, защото знаел по чий съвет и по чие внушение бил свикан съборът, осъдил монотелитите и неговото послание. Когато преподобният пристигнал във Византия, при него се явили пратеници на царя, които още с погледа си издавали своята силна неприязън към него. Те безсрамно хванали преподобния, бос и без дрехи, окован във вериги, и го повлекли по улиците, а огорченият му ученик ги следвал. Накрая го затворили в едно тъмно помещение и не позволили на ученика му да остане с него, а го заключили в друга тъмница. След няколко дни преподобният бил доведен за разпит в царския дворец, където се събрал целият сенат, но царят не присъствал. Когато влязъл, погледите на всички, изпълнени със злоба и неприязън, се устремили към него. Било поръчано на един сановник, който имал званието ковчежник и пазител на хазната, да води разпита. Той бил мъж многословен и красноречив, умеел да повдига лъжливи обвинения, а в изопачаването на истината бил най-изкусен от всички. Каква злоба и безсрамие показал той! Какви упреци и оскърбления нанесъл! Той не се посвенил нито от почтените старини на светеца, който тогава бил на повече от седемдесет години, не се смутил пред благодатта, сияеща във взора му, не пощадил кроткия и достолепен, открит и любвеобилен характер, нито званието на преподобния. Неправедният обвинител повдигнал против невинния неща, които не съответствали нито на истината, нито на здравия разум, в многословните си речи разкрил злонамерена хитрост, дързост и лукавство на нрава и проявявал най-голямо безсрамие и неразумие. Разбира се, той не можел да отговори основателно против убедителните, изпълнени с кротост и благоразумие възражения на преподобния, показал безразсъдство и нетърпение в думите си, и затова бил победен. Какво било казано и направено тогава, какви обвинения се повдигали против невинния, как лъжливите хора се опивали да

представят своята неправда за истина, е описал другият ученик на преподобния Максим, който също се наричал Анастасий и бил апокрисиарий на Римската църква. Тук ще приведем част от неговото обширно повествование.

Беззаконният обвинител застанал пред светеца и веднага започнал да хули незлобивия мъж с най-грозни слова и да го заплашва. Той го наричал безсъвестен, предател на отечеството, враг на царя и му приписвал най-срамни и престъпни неща. Когато светецът запитал в какво предателство го упреква, ковчежникът отвърнал с възмутителна клевета и представил на съда несъмнено лъжливи свидетели. Той упреквал преподобния, че предал много големи градове на варварите, че откъснал от родните предели Александрия, целия Египет и Пентапол и ги присъединил към владенията на сарацините, към които бил настроен дружески и доброжелателно. Светият разяснил, че това обвинение е лъжливо и смехотворно.

- Каква общо имам аз, монахът, със завоевателите на градове и мога ли аз като християнин да имам общение със сарацините? Напротив, винаги съм желал само онова, което е полезно за християнските градове.

Но безсрамният клеветник започнал да измисля и други лъжи, сплитайки ги като някакви съновидения. Той извисявал неблагоприлично гласа си и викал, че блаженият Максим хулел източния цар и наричал по-достойни за почести западните царе. При това отново се позовавал на лъжесвидетели. Преподобният въздъхнал тежко и казал:

- Благодаря на моя Бог, че съм предаден във вашите ръце и понасям изтезания за несправедлива вина, за да се очистя така от своите съзнателни прегрешения и пороците в моя живот. Но за да отговоря накратко на вашите лъжливи обвинения, първо ще попитам: от мен самия ли чухте такава

хула против царя, или някой друг ви каза за нея?

Те отвърнали:

- Научихме от други, които са я чули от твоите уста.

Когато светителят ги помолил да призоват тези хора, за да свидетелстват лично, обвинителите казали, че те вече не са между живите.

Преподобният отговорил:

- Щом онези, които са чули подобна хула от моите уста, вече са умрели, защо не ме повикахте на разпит по-рано, докато са били живи? Тогава и вие нямаше да поемате излишен труд, и аз щях да понеса наказание за очевидна вина. Но едно е истина: както са лъжливи вашите клевети за мен, така и онези, които ме изправиха на съд, не са имали пред очите си Бога, Който изпитва сърцата на човеците. Нека не се удостоя да видя Господнето пришествие и да престана да се наричам християнин, ако някога дори съм и помислял онова измислено от вас лъжливо съновидение, ако съм го разказал пред някого или пък от някого съм го чул!

Тогава призовали един лъжесвидетел, на име Григорий, който твърдял, че в Рим е чул как Максимовият ученик Анастасий нарича царя “поп”, а на това се научил от своя учител. Свети Максим възразявал против думите му и мъжествено опровергал клеветата. Той казал:

- Когато Григорий беше в Рим, той беседваше с нас за едната воля, като ни предлагаше да приемем догматичното съчинение, наречено “типос”. Но ние отказахме, като предпочетохме онова, което е полезно за душите ни. Бог ми е свидетел, че нито аз, нито ученикът ми някога сме казвали нещо подобно на това, в което сега ни обвинявате! Но помня, че тогава казах не на ученика си, а на самия Григорий

следното: да изследват и определят догматите на вярата, е работа на свещенослужителите, а не на императорите, защото на свещениците е предоставено да помазват царя, да възлагат ръце върху него, да извършват тайнството Евхаристия, да предстоят пред олтара и да извършват всички останали Божествени и велики тайнства. Ето какво казах тогава и го повтарям и сега. И самият Григорий няма да се откаже да потвърди думите ми, а ако направи това, ще се откаже от самия себе си. За всичко това нека всеки ме обвини или ме оправдае пред съда.

Обвинителите, надяващи се на силата на лъжесвидетелството, не знаели какво повече да направят и извели преподобния от събранието. После повикали ученика му Анастасий. Те се опитали да го смутят със строги думи и резки заплахи, за да потвърди клеветата против учителя си, и го принуждавали да свидетелства, че учителят му се отнасял жестоко с Пир, когато в Рим спорел с него за вярата. Анастасий мъжествено твърдял, че учителят му не само не е сторил никакво зло на Пир, но се отнасял към него с особено почтение. За това прямодушие той бил бит с юмруци по врата, лицето и главата, защото обвинителите се стараели да победят истината с насилие, а после го хвърлили в тъмница. Те не се задоволили с предишното лъжливо обвинение и с пристрастния разпит и отново повикали свети Максим и се опитали да победят твърдостта му с нови лъжи. Този път твърдели, че свети Максим е последовател на учението на Ориген и се съгласява с него във всичко. Светият леко и без труд опровергал лъжливите обвинения като напълно неоснователни. За Ориген се изказал като за отлъчен от общение с Христа и християните и заявил, че последователите на неговото учение са достойни за Божия съд. Тогава отново започнали да го разпитват за Пир и за причините, поради които се е отделил от Константинополския патриарх и не

желае да встъпи в общение с него. Те изпитвали светителя и с други въпроси, предлагали му да приеме царския типос и да се отнася към него с особено почтение, като към най-съвършено и задължително за всички изложение на вярата. Светият им възразявал, а те му отправяли много резки упреци. Но като виждали, че са победени от преподобния Максим във всички спорове и се заплитат сами в мрежите си, разпуснали събранието и побързали да отидат при царя, за да му доложат за непобедимото мъжество на Хризополския авва.

- Максим - казали те - е непобедим в споровете и никой не може да го убеди да стане наш съмишленик, дори под заплаха от мъчения!

После преподобният бил отново хвърлен в тъмница. След известно време при него дошли други събеседници, като се надявали, че с непрекъснати спорове и заплахи по-скоро ще го склонят към своята вяра. Те заявили, че са пратени от патриарха, а после започнали да разпитват светеца:

- Към коя църква принадлежиш: към Византийската, Римската, Антиохийската, Александрийската или Иерусалимската? Защото всички тези църкви с подчинените им области са единни. Ако и ти принадлежиш към съборната църква, веднага встъпи в общение с нас, ако не желаеш да понесеш тежко изгнание и да изпиташ това, което не очакваш.

На това праведният мъж разумно отговорил:

- Христос Господ е нарекъл съборна тази църква, която държи истинското и спасително изповедание на вярата. Заради това е нарекъл и Петър блажен и на него е обещал да основе вселенската църква. Но аз искам да науча какво е вашето изповедание, въз основа на което, както казвате,

всички църкви са встъпили в общение. Ако то не противоречи на истината, и аз няма да отстъпя от него.

Пратениците му казали:

- Макар и да не ни е заръчано да говорим с тебе за това, ще ти кажем. Ние изповядваме в Христа две действия поради различието на естествата и едно действие поради съединението на двете естества в едно Лице.

Светият отговорил:

- Ако казвате, че двете действия са станали едно вследствие съединяването на естествата в едно Лице, това означава, че освен тези две действия, вие признавате и ново, трето действие - слято, или Богочовешко.

- Не - отговорили пратениците, - ние признаваме две действия, но говорим за едно поради съединението им.

Светият възразил:

- Вие сами правите вярата си колеблива и изповядвате, че Бог може да съществува, без да има битие. Защото, ако слеете двете действия в едно поради съединението на естествата в едно Лице, а после разделите едното действие на две поради различието на естествата, тогава няма да има нито единство, нито двойственост на действията, защото двойствеността и единството взаимно се изключват. Нещо повече, тези уловки правят напълно недействително онова, в което пребивават действията, тоест Богочовечеството, и дори изобщо го премахват, като нямащо присъщо му по природа такова проявление, което да не може нито да бъде отнето от естеството, нито променено. В противен случай, според разбирането на светите отци, естеството, като непроявяващо себе си в присъщи нему действия, би се лишило напълно от битие. Но това аз не мога да призная и не съм се научил да

вярвам така от светите отци. А вие, като имате власт, правете с мен каквото искате.

Те не знаели какво да възразят и казали, че който не се подчинява, трябва да бъде предаден на анатема и да приеме полагащото му се смъртно наказание. Светият кротко и смирено отговорил:

- Нека се изпълни над мен Божията воля за слава на святото Му име.

Тогава пратениците се отправили при патриарха и му предали всичко, което казал преподобният. Царят се посъветвал с патриарха, както някога Пилат с иудеите, и осъдил светеца на изгнание в малкото тракийско градче Визия. Ученикът на преподобния Анастасий бил заточен далеч по границата на Гръцкото царство, в едно тежко за живот място, наречено на варварски език Първера. Същата участ имал и другият му ученик, някогашният римски апокрисиарий Анастасий, който впоследствие станал житиеписец на преподобния Максим. Той бил пратен в Месемврия, на черноморския тракийски бряг.

В същото време в Цариград бил доведен блаженият Мартин, римският папа, и след много страдания бил заточен в Херсонес. Още докато той се намирал в столицата, умрял Константинополският патриарх Павел. След него на катедрата поставили отново Пир, но и той починал след четири месеца. Тогава патриаршеския престол заел Петър, упорит последовател на същата ерес.

Изминало много време и отново от името на царя и патриарх Петър при свети Максим били пратени неколцина почтени мъже: Теодосий, епископ на Кесария Витинска, и двамата консули Павел и Теодосий, за да го обърнат към своето изповедание на вярата. Те се опитали по много различни

начини да привлекат светия - с ласкателство, заплахи, изпитване на вярата му и с много въпроси. Заедно с Визийския епископ дошли при преподобния, заповядали му да седне, а епископ Теодосий се обърнал към него с думите:

- Кажи как живееш, авва?

Той отговорил:

- Така, както Господ от века е предузнал и предопределил обстоятелствата на живота ми, пазен от Неговия промисъл.

Теодосий възразил:

- Как така? Нима Бог от века е предузнал и предопределил делата на всеки от нас?

Светият отвърнал:

- Бог е предузнал нашите помисли, думите и делата, които зависят от нашата воля. А е предпоставил и предопределил онова, което трябва да се случи с нас, но вече не е в наша власт, а в Неговата Божествена воля.

Епископ Теодосий попитал:

- Какво тогава е в наша власт и какво не е?

Свети Максим отвърнал:

- Господине, ти знаеш всичко това и задаваш въпроси само за да изпиташ своя раб.

Епископът казал:

- Наистина не зная и искам да разбера каква е разликата между това, което е в нашата власт, и това, което не е, и как едното се отнася към Божественото предузнаване за нас, а другото - към предопределението?

Преподобният Максим отговорил:

- Всичките ни добри и лоши дела зависят от нашата воля. А не са в наша власт наказанията и бедствията, които ни се случват, както и противоположното на тях. Наистина, ние нямаме власт над изнуряващата болест или над здравето, а само над онези условия, които причиняват болест или опазват здравето ни. При това, както причина за болестта е невъздържанието, а въздържанието е условие за добро здраве, така и спазването на Божиите заповеди е условие да се сподобим с царството Небесно, а неспазването им - причина да бъдем хвърлени в огнената геена.

Епископът му казал:

- Защо мъчиш себе си с това изгнание, като правиш това, заради което заслужаваш такова бедствие?

- Моля Бога - отговорил преподобният, - като ме наказва с това бедствие, да ми прости греховете, които съм направил, престъпвайки Неговите заповеди.

Епископът възразил:

- Нима многото беди не ни връхлитат за изпитание?

- Изпитвани биват светиите - казал преподобният, - за да се открият за всички тайните им добродетели, както това станало с Иов и Иосиф. И наистина, Иов е бил изкушаван, за да се прояви неизвестното никому негово мъжество, а Иосиф бил изложен на страдания, за да станат явни неговото целомъдрие и въздържанието, които правят човека свят. Пък и всеки от светиите, ако не по своя воля е страдал в този свят, е страдал именно за да победи с допусканите от Бога бедствия гордия отстъпник - дявола. Самото търпение във всеки светец е било следствие от изкушението.

На това епископ Теодосий казал:

- Наистина, ти говориш добре и поучително, и аз бих искал да беседвам още с тебе, но тъй като аз и спътниците ми, почтените патриции, сме дошли толкова отдалеч по друга работа, те молим: приеми това, което ще ти предложим, и достави радост на цялата вселена.

- Какво именно, господине мой? - попитал светителят. - Пък и кой съм аз, та моето съгласие да може да зарадва целия свят?

Епископът казал:

- Както неоспорими са истините на моя Господ Иисус Христос, така и това, което ще ти кажа, аз и спътниците ми сме чули непосредствено от нашия патриарх и благочестивия цар.

- Кажете, господа мои - попитал свети Максим, - какво искате и какво сте чули?

Тогава Теодосий започнал да говори:

- Императорът и патриархът преди всичко искат да научат защо страниш от общение с Константинополския престол?

Свети Максим отвърнал:

- Вие знаете нововъведенията, приети в шестия индикт на изтеклия кръг. Те започнаха в Александрия, когато Александрийският патриарх Кир обнародва девет глави, одобрени и утвърдени от Константинополския престол. Имаше и други изменения и допълнения - ектезиса и типоса, които изопачаваха съборните определения. Тези новости бяха въведени за пръв път от представителите на Византийската църква - Сергий, Пир и Павел, и са известни на всички останали църкви. Ето причината, поради която аз, вашият раб,

не встъпвам в общение с Константинополската църква. Нека бъдат унищожени съблазните, въведени от тези мъже, нека бъдат отстранени ония, които ги въведоха, нека по пътя към спасението да се премахнат всички прегради и тогава вие ще тръгнете по гладкия път на Евангелието, очистен от всякаква ерес! Когато видя Константинополската църква такава, каквато бе преди, тогава и аз ще се обърна към нея като неин син и ще встъпя в общение без увещания от страна на човеци. А докато в нея има еретически съблазни и архиереи еретици, никакво слово или дело няма да ме убеди да имам общение с тях.

- Но какво лошо има в нашето изповедание - попитал епископ Теодосий, - че не искаш да имаш общение с нас?

Свети Максим отговорил:

- Вие изповядвате, че в Божеството и човечеството на Спасителя е имало едно действие. Но ако вярваме на светите отци, които твърдят, че който има едно действие, има и едно естество, то вие изповядвате Света Троица не като Троица, а като четворица, сякаш въплъщението е било единосъщно на Слово и е отстъпило от тъждеството с човешкото естество, което имаме ние и е имала Пречистата Дева Богородица. При отстъпването от сродното с човека тъждество като че ли се е образувала нова същност, единосъщна на Слово в същата степен, както Слово е единосъщно на Отца и Духа. По такъв начин имаме вече не Троица, а четворица. По същия начин, когато отричате действията и утвърждавате, че Божеството и човечеството на Христа имало една воля, вие умалявате свободното Му произволение да върши добро. Защото, ако и едното, и другото естество няма собствено, присъщо на него действие, дори и да поиска да облагодетелства някого, няма да може да стори това, защото от него е отнета способността да върши добро. Та нали без способност към действие и без

присъщото на естеството действие нищо не може да произведе или извърши каквото и да било. От друга страна, признавайки въчовечаването на Христа, вие изповядвате една воля в двете естества, но с това признавате, че и плътта Му, по своя воля, е била създател на всички векове и цялата твар, съвкупно с Отца и Сина и Светия Дух, а междувременно тя самата е сътворена по естество. Или по-добре може да се каже: плътта по своята воля е безначална - защото Божията воля е безначална, както и Божеството няма начало - а по естеството си плътта е създадена във времето. Да се изповядва така е не само безумно, но и безбожно, защото вие не просто говорите за една воля в Христа, но и я наричате Божествена, а в Божествената воля не може да се предполага нито начало, нито край, както и в Самото Божество. Също така вие отнемате от Христа всички прояви и свойства, по които се познава Неговото Божество и човечество, когато в ектезиса и типоса изисквате да не се говори нито за една, нито за две воли в Него, нито за действията Му. Тази воля не е една, защото я разделяте на две чрез самото подчиняване на човешката воля на Божествената; и волите не са две, защото ги сливате в една.

Свети Максим казал това и много друго, за което подробно съобщава неговият ученик Анастасий, а Теодосий и патрициите започнали да осъзнават заблуждението си. Но епископът казал:

- Приеми съставения от царя типос не като положителен догмат на вярата, а като начин за решаването на неясните въпроси. Той е написан не като законодателство, а като тълкувание на вярата.

Свети Максим отговорил:

- Ако типосът не е положителен закон, който утвърждава единството на волята и действията на нашия Господ, защо сте

ме заточили в тази страна на варвари и непознаващи Бога езичници? За какво съм осъден да остана във Визия? Защо са прогонени сътрудниците ми: единият в Първера, а другият в Месемврия?

Когато после станало дума за поместния събор, който бил свикан в Рим от блажения папа Мартин за осъждане на монотелитите, епископ Теодосий казал:

- Този събор няма значение, защото бе свикан не по царска заповед.

Преподобният отвърнал:

- Ако се утвърждават само постановленията на събори, свикани по нареждане от царя, то не може да съществува православна вяра. Спомнете си за съборите, свикани по царската повеля против единосъщието, на които бе установено богохулното учение, че Син Божий не е единосъщен с Бог - Отец. Такъв беше първият събор в Тир, вторият в Антиохия, третият в Селевкия, четвъртият в Константинопол при арианина Евдоксий, петият в Никея, шестият в Сирмия, а след време и седмият в Ефес, под председателството на Диоскор. Всички те бяха свикани по царска заповед, но всички са отхвърлени и предадени на анатема, защото на тях бяха съставени безбожни и богопротивни вероопределения. Освен това защо не отхвърляте събора, който осъди и анатемоса Павел Самосатски? Начело на него стояха римският папа Дионисий, Дионисий Александрийски и Григорий Чудотворец, който бе председател на този събор. Той се състоя без царска заповед, но е твърд и неопровержим. Православната Църква признава за истински и свети само съборите, на които са установени истинни и неоспорими догмати. И наистина, както това знае и твоя святост и поучава и другите на същото, каноните заповядват във всяка християнска страна да се свикват поместни събори два пъти в годината както за защита

на спасителната ни вяра, така и за изправяне на това, което се нуждае от изправяне, но църковните правила не казват нищо за царските заповеди.

След продължителна беседа и упорит спор от двете страни, устата на преподобния Максим се изпълнили с божествена мъдрост и красноречие и езикът му, движен от Светия Дух, оборил противниците. Те дълго седели мълчаливо, склонили глави и навели очи. После се умилили и започнали да плачат, а след това станали и се поклонили на светеца и той се поклонил на тях. След съвместна молитва с радост се съгласили и с любов приели истинното учение на свети Максим, при което обещали да вярват като него и се надявали да убедят царя в същото. За потвърждение на обещанието си те целунали Божественото Евангелие, честния кръст и светите икони на Спасителя и Пресвета Богородица. После дълго беседвали за душеполезни неща, отдали един на друг целувание в Господа и взаимно си пожелали мир. Епископ Теодосий и патрициите се завърнали във Византия. Когато изложили на царя всичко казано и направено, той силно се разгневил. Изплашени от гнева му, Теодосий и двамата патриции отново се обърнали към ереста. После във Визия бил изпратен патрицият Павел със заповед преподобният да бъде доведен в Константинопол, но - с почести. На свети Максим било заповядано да живее в манастира на свети Теодор.

Една сутрин при преподобния дошли двама патриции от царя - Епифаний и Троил. Съпровождали ги много знатни мъже с отряд войници и слуги, окръжени с пищност и суетно величие. Заедно с тях дошъл и епископ Теодосий. Преподобният Максим го очаквал и се надявал, че той ще спази обещанието си не само той да вярва истинно, но да върне в православието царя и останалия народ. Но Теодосий излъгал, предпочитайки повече да угоди на земния цар и на суетния свят, отколкото да последва Небесния Цар и Неговата

света Църква. Когато всички седнали и убедили и преподобния да седне, патрицият Троил започнал беседа:

- Царят, владика на вселената - казал той - ни прати да ти известим онова, което е угодно на неговата царска власт, утвърдена от Бога. Но най-напред ни кажи: ще изпълниш ли волята на господаря, или не?

Свети Максим отговорил:

- Господине, преди всичко ще изслушам какво ми заповядва царят и после ще ти отговоря. Как мога да говоря за нещо, което още не зная?

Троил настоявал и го уверявал:

- Няма да ти кажем с какво сме дошли, докато не ни отговориш дали ще се подчиниш на царя.

Преподобният видял, че пратениците настояват, гледат със злоба и го разпитват с резки думи и отговорил:

- Понеже не искате да кажете на вашия раб какво е угодно на нашия цар, заявявам пред лицето на Самия Бог и Неговите свети ангели, че ако той ми заповяда нещо, което има временно и преходно значение, не е противно на Бога и не вреди на вечното спасение на душата, аз с радост ще го изпълня.

Патрицият Троил веднага станал и си тръгнал с думите:

- Тръгвам си, защото виждам, че този човек няма да изпълни царската воля.

Но веднага вдигнал шум и смут сред събралите се хора. Тогава епископ Теодосий казал:

- Обявете му волята на царя и чуйте отговора му, защото не подобава да си отидем, без да му кажем нищо и без да го

изслушаме.

Патрицият Епифаний се обърнал към преподобния:

- Царят заповяда да ти обявим: тъй като целият Изток и увлечените в съблазън на Запад гледат тебе и предизвикват смут и вълнение, като стават отстъпници от вярата, плетат мрежи и не желаят да имат общение с нас в делата на вярата, нека Господ да смекчи с кротост сърцето ти, за да встъпиш в общение с нас и да приемеш нашия типос. А ние ще те приемем с любов, с големи почести и слава ще те въведем в църквата и ще те сложим редом с нас, където обикновено стоят царете, и заедно с тебе ще се приобщим с Пречистите и Животворящи Тайни на Тялото и Кръвта Христови. После ще те провъзгласим за наш отец и ще настане радост не само в целия ни христолюбив град, но и по целия християнски свят. Защото твърдо сме уверени, че когато встъпиш в общение с Константинополската църква, към нас ще се присъединят и всички онези, които заради тебе и под твое ръководство отпаднаха от общение с нас.

Свети авва Максим се обърнал към епископ Теодосий и със сълзи казал:

- Всички ние, владико, очакваме великия съден ден. Ти помниш какво говорихте и какво обещахте неотдавна пред светото Евангелие, животворящия Кръст и светите икони на нашия Спасител Иисус Христос и Пренепорочната Му Майка Богородица и Приснодева Мария.

Епископът свел очи и кротко казал:

- Какво мога да направя, когато благочестивият цар иска друго?

Авва Максим му отговорил:

- Защо тогава ти и спътниците ти докосвахте светото Евангелие, щом нямахте твърдо намерение да изпълните обещанието си? Наистина всички небесни сили няма да ме убедят да направя това, което предлагате. Защото как ще се оправдая - не казвам дори пред Бога, а пред моята съвест, ако заради празната слава и мнението на човеци, което не струва нищо, отхвърля правата вяра, която спасява ония, които я обичат?

Веднага всички скочили, преизпълнени с гняв и ярост, и се нахвърлили върху него не само с хулни думи, но и с юмруци. Те го хванали, били го със собствените си ръце, блъскали го и го влачели по пода, тъпкали го с крака и всеки се стараел да го удари. Те непременно щели да убият светеца, но епископ Теодосий успял да укроти тяхната ярост и да успокои вълнението им. Когато престанали да го бият и мъчат, те започнали да плюят по Божия човек и смрадните им плюнки го покрили от главата до петите.

Тогава епископът им казал:

- Не трябваше да правите това, а само да чуете отговора му и да го предадете на царя, защото делата, които подлежат на църковните правила, биват съдени другояче.

С много труд той успял да ги убеди да престанат да шумят и отново да седнат. А те не преставали да хулят светия с груби ругателства и оскърбителни упреци.

Когато всички седнали, патрицият Епифаний, дишайки злоба, с гняв се обърнал към светия:

- Кажи ни, зли и бесновати старче, защо говориш така? Нима смяташ за еретици всички нас, града ни и царя ни? Знай, че ние сме повече християни и православни от тебе. Ние признаваме в нашия Господ Иисус Христос Божествена и

човешка воля и разумна душа, защото всяко разумно същество винаги притежава и сила на произволението, по самото свое естество, и способност за действие. Изобщо, на живото същество е присъщо движението, а на ума е присъща волята. Ние признаваме, че Господ има воля не само по Своето Божество, но и по човечеството си, и не отричаме Неговите две воли и двояки действия.

Авва Максим отговорил:

- Ако вярвате така, както учи Божията Църква и както подобава на разумно същество, защо ме принуждавате да приема типоса, който напълно отрича онова, което казвате сега?

Епифаний възразил:

- Типосът е написан, за да се уредят някои не съвсем понятни истини и за да не падне в заблуждения народът, поради особено тънкия начин, по който са изказани.

Но преподобният отвърнал:

- Това е противно на вярата, а всеки човек се освещава с нейното правилно изповедание.

Патрицият Троил възразил:

- Типосът не отрича двете воли в Христа, а само заповядва да се мълчи по този въпрос, за да има мир в Църквата.

- Да се премълчава словото - казал светият изповедник, - означава да се отрича, както за това говори Дух Светий чрез пророка: “Няма език и няма наречие, дето не би се чувал техният глас”. Затова, ако някое слово не бъде изказано, то изобщо не е слово.

Троил казал:

- Имай в сърцето си каквато искаш вяра, никой не ти забранява това.

Свети Максим възразил:

- Но пълното спасение зависи не само от едната сърдечна вяра, а от изповядването ѝ, защото Господ казва: “а който се отрече от Мене пред човеците, и Аз ще се отрека от него пред Моя Отец Небесен”. Също и Божественият апостол учи: “със сърце се вярва за оправдаване, а с уста се изповядва за спасение”. Ако пък Бог и Божествените пророци и апостоли заповядват да изповядваме със слово и език тайнството на вярата, което донася спасение на целия свят, не може да се принуждава към премълчаване на изповеданието, за да не се умалява спасението на хората.

На това Епифаний злобно възкликнал:

- Подписа ли постановленията на събора в Рим?

- Подписах ги - отговорил светецът.

Тогава Епифаний продължил:

- Как се осмели да подпишеш и да предадеш на анатема онези, които изповядват вярата така, както подобава на разумни същества и както учи съборната църква? Наистина по нашия съд ще те отведем в града и ще те изправим вързан на площада, ще съберем всички комедианти, блудници, целия народ, и ще ги накараме да те бият по страните и да те заплюват в лицето.

Светият отговорил:

- Да бъде по думите ти. Ако твърдиш, че ние сме анатемосали онези, които признават в нашия Господ две съединени в Него естества, а също и две воли и две действия, съответстващи на всяко естество в Христа, Който по

Божественото естество е истински Бог, а по човешкото - истински човек, вземи и прочети, господине мой, деянията на този събор. Ако намерите онова, за което говорите, правете каквото искате. Защото аз и всички, които сме подписали деянията му, предадохме на анатема онези, които подобно на Арий и Аполинарий признават в Господа само една воля и едно действие и не изповядват нашия Господ и Бог като имащ две естества, в които Той пребивава, а също и притежаващ сила на волята и действието, с които извършва нашето спасение.

Тогава приятелите на Епифаний и патрициите, които дошли заедно с него, започнали да говорят помежду си:

- Ако продължим да го слушаме, няма да успеем нито да ядем, нито да пием. Затова нека отидем да обядваме, а после да предадем на царя и патриарха това, което чухме. Виждате, че този окаян човек се е предал на сатаната.

После станали и отишли да обядват. В този ден бил празникът Въздвижение на честния Кръст и вече дошло време за всенощното бдение. Пратениците се нахранили и заминали за града крайно недоволни.

На другия ден, 14 септември, рано сутринта при преподобния се явил патрицият Теодосий, отнел всичките му книги и заповядал от името на царя:

- Понеже не искаше почести, ще бъдеш пратен в изгнание, както заслужаваш.

Светият старец веднага бил отведен в Селемврия, където останал два дни. През това време един воин от Селемврия отишъл в армията и разпространил в лагера мълва, с която настройвал народа против стареца: “При нас дойде един монах, който хули Пречистата Богородица”, казал той. Началникът на армията призовал всички най-главни клирици

на града, а също и презвитери, дякони и уважавани монаси, и ги пратил при блажения Максим, за да разберат дали е истина, че хули Божията Майка? Когато те дошли при него, преподобният станал и се поклонил доземи, отдавайки почит на тяхното звание. Те също се поклонили на светителя, а после всички седнали. Тогава един уважаван старец от пратениците много кротко и почтително запитал преподобния Максим:

- Отче, някои се съблазниха за твоята святост и твърдят, че не признаваш нашата Пречиста Владичица Дева Богородица за Божия Майка. Заклевам те в Пресвета Единосъщна Троица да ни кажеш истината и да премахнеш съблазните от нашите сърца, за да не сторим и ние грях, като мислим неправо за тебе.

Преподобният се поклонил доземи, а после се изправил, вдигнал ръце към небето и тържествено казал през сълзи:

- Който не изповядва нашата Владичица, Светата и Пренепорочна Дева, най-честната от всички разумни същества, за истинска Майка на Бога, сътворил небето и земята, морето и всичко, що ги изпълва, да бъде анатема от Отца и Сина и Светия Дух, единосъщна и преестествена Троица, и от всички небесни сили, от лика на светите апостоли и пророците, от безбройното множество на мъчениците и от всяка праведна душа, преставила се във вяра, сега и завинаги и във вечните векове!

Всички се просълзили и му изказали благопожелания с думите:

- Бог да те укрепи, отче, и да те сподоби достойно и безпрепятствено да изминеш пътя си!

После се събрали много воини, за да послушат благочестивите слова на отците, беседващи помежду си.

Тогава един от приближените на военачалника, като видял, че събралите се войници порицават властта заради изгнанието му, заповядал веднага да го отведат извън града, докато се приготвят онези, които трябвало да го отведат в Първера на заточение. Клириците, водени от божествена любов, съпроводили стареца извън града. Когато дошли воините, за да го отведат в изгнание, те понесли светеца на ръце и го качили на коня му. После го прегърнали със сълзи, простили се с него и се върнали в града. А свети Максим бил отведен в Първера и затворен в тъмница.

Изминало много време и царят отново заповядал да доведат преподобния Максим и двамата му ученици в Константинопол. Те пристигнали на кораб, при залез слънце. При тях се явили двама началници на стражите и десет войници, свалили ги от кораба полуголи и необути, разделили ги и ги затворили отделно. След няколко дни ги довели в царските палати. Двамата ученици били оставени на двора под стража, а старецът бил въведен вътре, където заседавали сановници и много знатни лица. Изправили светия пред седналите управници. Тогава царският ковчежник с раздразнение се обърнал към него:

- Християнин ли си ?

Старецът отговорил:

- По благодатта на Христа, Бога на всички, аз съм християнин.

Ковчежникът се изпълнил с гняв и казал:

- Ти лъжеш.

Светият отвърнал:

- Ти казваш, че не съм християнин, а Бог казва, че

неизменно съм християнин.

- Но ако си християнин - възразил ковчежникът, - защо ненавиждаш царя?

- Откъде е видно това? - попитал светецът. - Ненавистта е тайно чувство на душата, както и любовта.

- От твоите дела на всички стана ясно - продължил управникът, - че си враг на царя и неговото царство. Защото ти предаде на сарацините Египет, Александрия, Пентапол, Триполис и Африка.

- Къде са достоверните доказателства за това? - попитал свети Максим.

Тогава довели някой си Иоан, който някога бил сакеларий по времето, когато наместник в Нумидия бил Петър. Този човек казал:

- Преди двадесет и две години дядото на нашия цар заповяда на блажения Петър да поведе войска против сарацините в Египет. Доверявайки ти се като на раб Божий, Петър ти писа, като молеше за полезен съвет. Но ти му отговори, че на Бог не е благоугодно да помага на цар Ираклий и наследниците му.

Тогава светият го попитал:

- Ако казваш истината и имаш писмото на Петър до мене и моето писмо до него, покажи ги. Нека ги прочетат и аз ще приема достойно наказание според закона.

Иоан отговорил:

- Нямам такива писма и дори не зная дали сте писали един на друг, но тогава в лагера всички говореха за това.

Светият възразил:

- Дори цялата войска да е говорила, защо само ти ме клеветиш? Виждал ли си ме някога, или аз тебе?

- Не - отговорил Иоан. - Никога не съм те виждал.

Тогава светият се обърнал към събранието и казал:

- Съдете сами справедливо ли е такива хора да бъдат свидетели? Казано е: “с какъвто съд съдите, с такъв ще бъдете съдени” от Бога, праведния Съдия на всички.

После довели Сергий Магуда. Той заявил:

- Преди девет години блаженият авва Тома, който дойде от Рим, ми разказа следното. “Папа Теодор ме прати, каза ми той, при Григорий, префекта на Африка, който тогава се отдели от гръцката империя, за да му кажа да не се бои от гръцките войски, защото Божият раб авва Максим видял сън, че от изток и от запад на небесата стоят ангелски ликове. Онези от изток възклицавали: “Константин Август, ти ще победиш!”, а от запад: “Григорий Август, ти ще победиш!” При това западните ликове имали по-ясен и по-висок глас от източните.

Когато Магуда съобщил това, ковчежникът казал на светия:

- Бог те доведе в тоя град, за да бъдеш изгорен от огън.

Той отвърнал:

- Благодаря на Бога, Който очиства моите волни грехове с неволни наказания. Но “горко на света от съблазните, защото съблазни трябва да дойдат; обаче горко на оногова човека, чрез когото съблазън дохожда”. Наистина това не би следвало да се говори пред християни, а още повече да се оставят без наказание ония, които говорят и вършат само онова, що е угодно на хората на днешния ден, дето утре няма да съществуват. Всичко това трябваше да обявите по времето, когато беше жив Григорий. Тогава би следвало да призовете

тук патриция Петър, авва Тома и блажения папа Теодор. В присъствието на всички тях бих казал на Петър: “Кажи, господине мой, писал ли си някога до мене, за което свидетелства твоят сакеларий, или може би аз съм писал до тебе?” И на блажения папа бих казал: “Кажи ми, владико, разказвал ли съм ти някога някакъв сън?” Но дори и папата да ме изобличеше за съня, това би било негова вина, не моя, защото сънното видение е нещо непроизволно, а законът наказва само онези деяния, които зависят от свободната воля на човека.

Против невинния и свят мъж били повдигнати и други клевети и несправедливи обвинения, особено за хулата против царя - обвинителите твърдели, че той и учениците му порицавали царя в Рим. Но свети Максим доказвал невинността си и опровергал всички клевети кротко, със смирени, премъдри и вдъхновени слова.

После довели ученика му Анастасий. Подбуждали го да каже нещо лошо за учителя си и когато той не пожелал да изрече неистини против праведния мъж, го пребили с юмруци, а после отвели двамата в килиите им.

На другия ден вечерта при преподобния в тъмницата дошли патрицият Троил и Сергий Евфратас, началникът на царската трапеза. Те седнали, накарали и преподобния да седне и попитали:

- Кажи ни, авва, каква беседа водеше в Африка и в Рим с Пир и с какви доводи го убеди да се откаже от собствения си догмат и да приеме твоя?

Светият отговорил:

- Ако при мене бяха книгите, в които записах споровете и беседите ми с Пир, щях да ви разкажа всичко подробно, но тъй

като те са ми отнети, ще ви кажа само това, което помня.

После разказал поред всичко, което си спомнял, и накрая добавил следното:

- Аз нямам никакъв собствен догмат, а само общия за цялата съборна Църква. В своето изповедание не съм внесъл нито една нова дума, заради която то би могло да се нарече мое собствено.

Пратениците го попитали:

- Няма ли да встъпиш в общение с Константинополския престол?

- Не - отвърнал старецът.

- По каква причина? - попитали те.

- Защото - казал светецът - предстоятелите на тази църква отхвърлиха постановленията на четирите свети събора, като приеха за правило “деветте глави”, издадени в Александрия, после приеха ектезиса, съставен от Константинополския патриарх Сергий, и накрая типоса, обнародван неотдавна. От друга страна, всичко, което се утвърждава в ектезиса, те отхвърлиха в типоса и много пъти отлъчиха сами себе си от Църквата и се изобличиха в неправомислие. Нещо повече, като се отлъчиха сами от църквата, те бяха низвергнати и лишени от свещенство на поместния събор, който се състоя в Рим. Какви тайнства могат да извършват те тогава? И какъв Дух ще слезе върху ръкополаганите от тях?

- Значи само ти ще се спасиш - възразили на светеца, - а всички останали ще загинат?

Той отговорил:

- Когато всички хора във Вавилон се покланяли на златния

истукан, тримата свети момци не осъждали никого на погибел. Те не се грижели за това, какво вършат другите, а само за себе си, за да не отпаднат от истинското благочестие. И Даниил, хвърлен в лъвовата яма, не осъждал никой, който изпълнявал закона на Дарий и не искал да се моли на Бога. Той имал пред очите си своя дълг и желаел по-скоро да умре, отколкото да съгреши и да бъде наказан пред съвестта си за престъпването на Божия Закон. Да не дава и на мене Бог да осъждам когото и да било или да казвам, че само аз ще се спася. Но по-скоро бих умрял, отколкото да отстъпя в нещо от правата вяра и да търпя мъките на съвестта.

- Но какво ще правиш - запитали пратениците, - когато римляните се присъединят към византийците? Вчера от Рим дойдоха двама апокрисиарии и утре, в неделния ден, ще се причастят заедно с патриарха с Пречистите Тайни.

Преподобният отговорил:

- Дори цялата вселена да се причасти с патриарха, аз няма да се причастя. Защото зная от писанията на свети апостол Павел, че Дух Свети предава на анатема дори ангелите, ако благовестят друго и внасят нещо ново.

Тогава пратениците попитали:

- Нима е напълно необходимо да се изповядват в Христа две воли и два рода действия?

- Напълно е необходимо - отговорил светият, - ако искаме да мислим благочестиво, защото никое същество не е лишено от дейност по своята природа. Светите отци ясно говорят, че нито едно същество не може нито да съществува, нито да бъде познаваемо без присъщото му действие. Ако няма това и ако естеството не се проявява в действие, как можем да признаем Христа за истински Бог и истински човек по естество?

Те му отвърнали:

- Виждаме, че това е истина, но не огорчавай царя, който е съставил типоса не за да отрича каквото и да е от признаваните свойства на Христа, а заради мира в Църквата, и затова заповядва да се мълчи за нещата, които будят разногласие.

Тогава Божият човек паднал на земята и отговорил със сълзи:

- Не би следвало добрият и боголюбив цар да се огорчава поради моето недостойнство, защото аз не искам да разгневя Бога, като премълчавам това, което Той е заповядал да признаваме и изповядваме. Защото, ако по думите на Божествения апостол Той Сам е поставил в църквата “първо апостоли, второ пророци, трето учители” ясно е, че Той Сам говори чрез тях. От цялото Свещено Писание, от творенията на светите учители и от съборните постановления ние научаваме, че въплътилият се Иисус Христос, нашият Господ и Бог, има сила да желае и да действа по Своето Божество и човечество. Защото при Него няма недостатък в онези свойства, по които Той се познава като Бог или като човек, освен греха. Ако пък Той е съвършен в двете естества и не е лишен от нищо, присъщо на тях, то наистина тайната на Неговото въчовечаване бива изопачена от онзи, който не признава в Него самата същност на двете естества с присъщите им свойства - естествата, чрез които и в които Той пребивава.

Когато светият изложил това и много друго, пратениците похвалили мъдростта му и не намерили какво да възразят. А Сергий казал:

- Ти огорчаваш всички с това, че заради тебе мнозина не искат да имат общение с нашата църква.

Преподобният Максим възразил:

- Но кой може да твърди, че аз съм заповядал на някого да не встъпва в общение с Византийската църква?

Сергий отговорил:

- Това, че ти нямаш общение с нея, по-силно от всичко отвръща мнозина от общение с нея.

Божият човек казал:

- Няма нищо по-тягостно и печално от това състояние, когато съвестта ни изобличава, и няма нищо по-скъпо от нейното спокойствие и одобрение.

После Троил обърнал внимание на това, че типосът на цар Констанс е анатемосан по целия Запад и казал на светеца:

- Добре ли е тълкуването на нашия благочестив цар да се посреща толкова безславно?

Светият отговорил:

- Бог да прости на онези, които внушиха на императора този указ и допуснаха той да го издаде!

Троил попитал:

- Кой му е внушил и кой е допуснал това?

Светият казал:

- Предстоятелите на Църквата го подучиха, а сановниците допуснаха това и така позорът на съблазънта пада върху невинния и чужд на всякаква ерес цар. Посъветвайте господаря да направи същото, което направи някога дядо му Ираклий. Когато научи, че мнозина отци на Запад не приемат неговото изложение на вярата, че изобличават и осъждат

съдържащата се в него ерес, той се очисти от упреците, които му отправяха, като прати навсякъде свои послания. В тях посочи, че изложението принадлежи не на него, а на тогавашния патриарх Сергий. Нека същото направи и този господар и тогава ще се освободи от всякакъв упрек.

Те дълго мълчали, а после поклатили глави и казали:

- Неудобно и дори невъзможно е да се направи всичко това, което съветваш, авва.

После беседвали и за други неща, сбогували се и дружелюбно се разделили.

Седмица след този разговор, в следващата събота, светият и двамата му ученици били отново извикани в царските палати на разпит. Първо бил доведен първият му ученик Анастасий, а съименникът му, бившият апокрисиарий на Римската църква, бил оставен пред палатите. Когато го въвели в залата, където сред членовете на сената седели и двама патриарси - Тома Константинополски и един друг, веднага влезли и клеветниците, които отправяли към преподобния Максим лъжливи обвинения. Присъстващите принуждавали Анастасий да потвърди клеветите против неговия учител. Но той дръзновено изобличавал лъжата и мъжествено възразявал на патриарсите и сената. Запитали го дали е предал на анатема типоса, а той отговорил, че не само го е предал на анатема, но дори е съставил против него послание. Тогава сановниците попитали:

- Няма ли да признаеш, че си постъпил лошо?

- Да не дава Бог - отговорил той - да се смята за лошо това, което аз направих за добро, съгласно църковното правило.

После го разпитвали и за още много други неща, а той отговарял както му помагал Бог. После го извели и повикали

преподобния старец Максим. Патрицият Троил се обърнал към него с думите:

- Авва, кажи истината и Бог ще те помилва. Защото, ако започнем да те разпитваме по законния ред и дори едно от обвиненията против теб се окаже истина, ще бъдеш наказан според закона.

Старецът отговорил:

- Вече ви казах и пак ще повторя: възможно е обвиненията ви да са справедливи също толкова, колкото сатаната може да стане Бог. Но понеже той не е бог и не може да стане Бог, защото е отстъпник, по същия начин не могат да станат истинни обвинения, които са напълно лъжливи. Затова правете каквото сте намислили, а аз, благочестно почитайки Бога, не се страхувам от обида.

Троил възразил:

- Нима ти не предаде типоса на анатема?

Старецът отвърнал:

- Вече няколко пъти ви казах, че направих това.

- Но ако е така - казал Троил, - значи ти си предал на анатема и царя?

- Не съм предавал царя на анатема - отвърнал преподобният, - а само указа, който отхвърля православната и църковната вяра.

- Къде стана това? - попитал Троил.

- На поместния събор в Рим - отговорил свети Максим, - в църквата на Спасителя и Пресвета Богородица.

Тогава към него се обърнал председателят:

- Ще встъпиш ли в общение с нашата църква, или не?

- Не, няма да встъпя в общение - отговорил той.

- Защо? - продължил председателят.

- Защото тя отхвърля постановленията на православните събори - отговорил светецът.

- Но ако нашата църква е отхвърлила съборите - възразил председателят, - защо те са записани в месецословния диптих?

- Каква полза има от имена и помени за тях, ако догматите на тези събори са отхвърлени? - отвърнал светият.

- Можеш ли ти - продължил съдията - ясно да докажеш, че днешната ни църква е отхвърлила догматите на предишните свети събори?

- Ако не се гневите и ми заповядате - отвърнал старецът - лесно мога да покажа това.

Когато всички замлъкнали, към него се обърнал ковчежникът:

- Защо толкова обичаш римляните и ненавиждаш гърците?

Светият отговорил:

- От Бога ни е дадена заповед никого да не ненавиждаме. Аз обичам римляните, защото са едноверни с мене, а гърците - защото говорят на родния ми език.

- На колко години си? - продължил ковчежникът.

- На седемдесет и пет - отвърнал старецът.

- А колко години е при тебе твоят ученик? - попитал велможата.

- Тридесет и седем - отвърнал светият.

В това време един от клириците възкликнал:

- Бог да ти въздаде за всичко онова, което си сторил на блажения Пир.

Светият не му отвърнал нищо.

По време на продължителния разпит нито един от присъстващите патриарси не казал нищо. Когато започнали да говорят за събора в Рим, някой си Демостен заявил:

- Този събор не е истински, защото го е свикал Мартин, отлъченият папа.

Преподобният Максим възразил:

- Папа Мартин не е бил отлъчен, а подложен на гонение.

После извели светеца навън и започнали да се съвещават какво да направят. Безчовечните съдии смятали, че би било прекалено милостиво да го оставят да живее както и преди, в заточение, и че е по-добре да го подложат на тежки мъчения, отколкото да го осъдят на смърт. Затова го предали в ръцете на градския воевода. Префектът заповядал да отведат свети Максим и учениците му в преторията. Тук беззаконният мъчител заповядал да свалят дрехите на светеца, да го хвърлят на земята и да го бият с остри волски жили, без да се посвени нито от старостта му, нито от почтения му вид, нито от изнуреното му от постнически подвизи тяло. Светият бил бит толкова жестоко, че земята се обагрила с кръвта му, а по тялото му не останало нито едно здраво място. После свирепият звяр с ярост се нахвърлил и върху учениците на преподобния и ги подложил на не по-малки изтезания. Докато слугите ги биели, глашатаят викал високо:

- Тези, които не се подчиняват на царските постановления и

не се покоряват, са достойни да търпят такива страдания.

После мъчениците били хвърлени едва живи в тъмница.

На сутринта отново довели на съд светия и преподобен мъж заедно с първия му ученик Анастасий. Свети Максим цял бил покрит с рани, така че никой не можел без състрадание да гледа почтения старец. Но жестокосърдечните мъчители не го съжалили, а се озлобили още повече. Те отрязали без милост богоречивия му език, който изливал реки от премъдри учения и опровергавал еретическите мъдрувания, защото искали така да затворят богословските уста на светеца. Направили същото и с първия му ученик и хвърлили двамата в тъмница. Но Господ Бог, Който направил някога и малките деца способни да възхваляват Неговото свято име и дал на немия слово, дал и на тези Свои истински и верни раби - преподобния Максим изповедник и мъченик и ученика му преподобния Анастасий - възможност и без език да говорят още по-добре и по-ясно, отколкото преди. О, колко се смутили окаяните еретици, когато научили за това! Злобата им се разгоряла още повече и те отрязали дясната ръка на светеца и я хвърлили на земята. По същия начин постъпили и с ученика му. Другият му ученик, бившият апокрисиарий на Римската църква бил пощаден, защото понякога бил призоваван за секретар при царете.

После повлекли преподобния Максим и ученика по целия град за поругание - мъчителите показвали отрязаните им езици и ръце на народа и без срам хулели и осмивали страдалците. След това нечовешко издевателство и безчестно поругание те пратили всеки поотделно в далечно изгнание. Без да се погрижат за тях, те ги оставили без храна, без дрехи, голи и боси. Много бедствия и страдания претърпели мъчениците по пътя. Заради тежките си рани преподобният Максим не можел нито да язди кон, нито да пътува в каруца.

Воините сплели един кош, сложили в него страдащия старец и с голям труд го понесли към мястото на заточението. Те го отвели в една далечна скитска страна, която в Европа се нарича Алания, и го затворили в тъмница в град Схимарис. Преподобният му ученик още по пътя починал от жестоките си рани, а душата му преминала при Бога за безсмъртен живот.

Преподобният Максим живял още три години в тежки страдания в последното си изгнание. Затворен в тъмницата, той не получавал от никого нито необходимото за стариите му служение, нито някаква човеколюбива грижа. Когато Господ пожелал да сложи край на болестите и скърбите му и да го изведе от тъмницата във вечния простор и веселие на небесното Царство, Той го утешил с едно Божествено явление, а после му възвестил часа на кончината му. Блаженият страдалец се преизпълнил с радост и макар винаги да бил готов за кончината, започнал усърдно да се приготвя да я посрещне. В радостния за него час на смъртта, той с веселие предал душата си в ръцете на Христа Бога, Когото обикнал от младини и за Когото толкова страдал.

Така Христовият изповедник и мъченик изминал жизнения си път и преминал в радостта на своя Господ. Той бил погребан в града, в който бил заточен. След погребението на гроба му можели да се видят три чудни светилника, които сияели с неизказан пламък и озарявали мястото. Светият, който през целия си живот бил светлина за света, след кончината си и до днес не престава да озарява всички хора с примера на своя добродетелен и многострадален живот и голямата си ревност по Бога. Светилниците над гроба му били ясно знамение за това, че Божият угодник се е заселил в небесните обители на Пресвета Троица, в незалязващото Божие царство, където като слънце сияе заедно с праведниците и се наслаждава да съзерцава Троичната

светлина. След края на преподобния Максим останал жив ученикът му, апокрисиарият Анастасий, който впоследствие особено подробно описал житието, подвизите и страданията на своя отец и учител. От него приведохме със съкращения това, което е достатъчно за наша полза, за прослава на Бог, славен в светиите, Отец, Син и Свети Дух, на Когото и от нас, грешните, да бъде слава, чест и поклонение сега и завинаги и во веки веков. Амин.

Тропарь преподобному Максиму Исповеднику

глас 8

Правосла́вия наста́вниче,/ благоче́стия учи́телю и чистоты́,/ вселе́нныя свети́льниче,/ мона́шествующих богодухнове́нное удобре́ние,/ Макси́ме прему́дре,/ уче́ньми твои́ми вся просвети́л еси́, цевни́це духо́вная. // Моли́ Христа́ Бо́га спасти́ся душа́м на́шим.

(Перевод: *Православия наставник, благочестия учитель и чистоты, светильник вселенной,*
архиереев Богодухновенное украшение, Максим премудрый, учениями твоими ты всех просветил, лира духовная; моли Христа Бога о спасении душ наших.)

Кондак преподобному Максиму Исповеднику

глас 6

Свет трисия́нный, все́льшийся в ду́шу твою́,/ сосу́д избра́н показа́ тя, всеблаже́нне, явля́юща Боже́ственная конце́м,/ неудобопости́жных разуме́ний ты сказу́яй, блаже́нне,/ и Тро́ицу всем, Макси́ме, возпропове́дуяй я́сно,// Пресу́щную, Безнача́льну.

(Трисияйната Светлина, вселила се в душата ти, те показа избран съсъд, всеблажени, явяващ божественото до

краищата на земята, и като ти извести неудобопостижими разбирания, блажени, си проповядвал ясно на всички надсъщностната и безначална Троица.)

Ин кондак преподобному Максиму Исповеднику

глас 8

Тро́ицы рачи́теля и вели́каго Макси́ма,/ научáюща я́сно ве́ре Божéственней,/ е́же слáвити Христá, во дву́ естествáх, во́лях же и де́йствах су́ща,/ в пе́снех досто́йных, ве́рнии, почти́м, взывáюще:// рáдуйся проповéдниче ве́ры.

(Почитателя на Троицата, великия Максим, който ни учи ясно на Божествената вяра да славим Христа в две естества, воли и действия, да почетем в достойни песни, верни, зовейки: радвай се, проповедниче на вярата.)

Величание преподобному Максиму Исповеднику

Ублажáем тя,/ преподóбне óтче Макси́ме,/ и чтим святу́ю пáмять твою́,/ настáвниче монáхов// и собесéдниче А́нгелов.

Молитва преподобному Максиму Исповеднику

О, свящéнная главó, преподóбне óтче, преблажéнне áвво Макси́ме! Не забу́ди убóгих твои́х до концá, но поминáй нас всегдá во святы́х и благоприя́тных моли́твах к Бóгу: помяни́ стáдо твоé, е́же сам упáсл еси́, и не забу́ди посещáти чад твои́х моли́ за ны, óтче свящéнный, за дéти твоя́ духóвныя, я́ко имéяй дерзновéние к Небéсному Царю́: не премолчи́ за ны ко Гóсподу, и не прéзри нас, вéрою и любóвию чту́щих тя: поминáй нас недостóйных у Престóла Вседержи́телева, и не престáй моля́ся о нас ко Христу́ Бóгу, и́бо данá тебé бысть благодáть за ны моли́тися. Не мним бо тя су́ща мéртва: áще бо тéлом и престáвился еси́ от нас, но и по смéрти жив сый пребывáеши, не отступáй от нас ду́хом, сохраня́я нас от стрел

вра́жиих и вся́кия пре́лести бесо́вския и ко́зней диа́вольских, па́стырю наш до́брый. А́ще бо и моще́й твои́х ра́ка пред очи́ма на́шима ви́дима есть всегда́, но свята́я твоя́ душа́ со а́нгельскими во́инствы, со безпло́тными ли́ки, с Небе́сными си́лами, у Престо́ла Вседержи́телева предстоя́щи, досто́йно весели́тся, ве́дуще у́бо тя вои́стину и по сме́рти жи́ва су́ща, тебе́ припа́даем и тебе́ мо́лимся: моли́ся о нас Всеси́льному Бо́гу, о по́льзе душ на́ших, и испроси́ нам вре́мя на покая́ние, да невозбра́нно пре́йдем от земли́ на Не́бо, от мыта́рств же го́рьких, бесо́в возду́шных князе́й и от ве́чныя му́ки да изба́вимся, и Небе́снаго Ца́рствия насле́дницы да бу́дем со все́ми пра́ведными, от ве́ка угоди́вшими Го́споду на́шему Иису́су Христу́: Ему́ же подоба́ет вся́кая сла́ва, честь и поклоне́ние, со Безнача́льным Его́ Отце́м, и с Пресвяты́м и Благи́м и Животворя́щим Его́ Ду́хом, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. Ами́нь.

Страдание на свети мъченик Неофит († 303-305 гг.)

Ввъв витинския град Никея живеел един мъж на име Теодор със съпругата си Флоренция. И двамата били богобоязливи християни и благоговейно спазвали Божиите заповеди. Родил им се син, когото нарекли Неофит. Те го просветили със светото

кръщение и го възпитавали по християнски. Момчето растяло по години и по разум и към десетата си година започнало да учи в училище. В него се вселила Божията благодат, “из устата на младенци и кърмачета” стъкмила похвала за Христа, защото Дух Свети “духа, дето иска”, и то станало чудотворец. Когато разпускали децата от училище, блаженият Неофит водел най-бедните си връстници у дома и им давал храната, която получавал на обяд, а сам оставал гладен. После отивал при източните порти на града, начертавал там с пръсти кръст, покланял му се и се молел на разпнатия на кръста Христос Господ. Когато се нахранели, другарите му идвали при него. Блаженият Неофит удрял с ръка един камък от градската стена и изкарвал за приятелите си вода от него, а те пиели. Светият юноша винаги хранел връстниците си и по чуден начин ги поял с вода от камъка. Той им забранявал да разказват за това на когото и да било и те не казали нищо на никого. Затова през тези години никой, освен бедните деца, не знаел за чудесата, които върши, не знаели и родителите му.

На следващата година Бог открил в сънно видение на майка му Флоренция, преизпълнена с гореща любов към Господа, че синът ѝ извежда вода от камък, подобно на Моисей, за да пият жадните момчета. Тя станала от сън и започнала да се моли на Бога да ѝ открие всичко за нейния син Неофит. И от небесната висина долетял бял гълъб, сияещ с неизказана светлина. Той кацнал на постелята на момчето и се обърнал към него с човешки глас:

- Пратен съм от Спасителя да опазя одъра ти непорочен.

Като чула това, майка му паднала мъртва от страх. По цяла Никея веднага се разчуло, че Флоренция, жената на Теодор, внезапно починала. В дома им се събрали много мъже и жени, съседи и познати и всички недоумявали каква е причината за внезапната ѝ смърт. Теодор по това време бил на полето.

Когато му съобщили за смъртта на съпругата му, той разкъсал дрехата си от скръб и се забързал към дома си. Неофит го посрещнал пред вратата и казал:

- Защо скърбиш, татко? Майка ми не е умряла, а спи дълбоко.

После заедно с него влязъл в къщата, взел ръката на майка си и казал:

- Майко, стани.

А тя, сякаш се събудила от сън, станала, прегърнала сина си и го целунала с любов. Като видели това, събралите се в дома им хора прославили Бога. Флоренция разказала на мъжа си какво станало с нея насън и наяве. Тогава се разкрило и чудото, че Неофит извежда вода от камък. Всички се учудвали много, а езичниците, които чули това, се дивели на Божията благодат, пребиваваща в чистия и непорочен Неофит, и повярвали в нашия Господ Иисус Христос.

Междувременно гълъбът винаги се явявал край постелята на светия и говорел с човешки глас. Веднъж той му казал:

- Неофите, остави дома на баща си и тръгни след мене.

Светият юноша станал, простил се с родителите си и тръгнал. Гълъбът го довел до една пещера в планината Олимп и влетял в нея. Неофит го последвал и видял огромен лъв. Той му казал:

- Иди си оттук и си потърси друга пещера, защото Господ е заповядал аз да живея тук.

А лъвът облизал праха от нозете му и си тръгнал. Светият останал да живее в пещерата и ангел му носел храна. След една година по Божие повеление Неофит отишъл в Никея при родителите си, защото наближавала кончината им. Той им

отдал последно целувание и ги изпратил при Бога, а сам раздал на бедните имуществото им и отново се завърнал на Олимп. Там останал до петнадесетата си година, подобно на ангел, прославяйки Бога и хранен от ангелска ръка.

По това време на Изток и на Запад царували мъчителите Диоклетиан и Максимиан, а управител на Витинската област бил Деций и помощникът му Уар. Нечестивите идолопоклонници подложили Христовата Църква на гонения по цялата вселена. Деций пристигнал в Никея, а глашатаят му призовал всички граждани и жителите на съседните селища да се съберат и да принесат жертва на боговете. Бил определен ден за това гнусно празненство. По това време царете били във Витинската област и също дошли в Никея. В деня на бесовския празник, когато всенародно се принасяли жертви на идолите, Божии ангели взели свети Неофит от планината Олимп и го поставили сред никейския площад. Лицето му било просветлено, подобно на Моисеевото, и той високо възкликнал:

- Явих се, без да ме търсят и без да питат за мене, за да изоблича заблужденията и измамата на нечестивата вяра.

Събралият се народ и управителят Декий видели внезапно появилия се сред тях светъл юноша, много се удивили и започнали да питат кой е и откъде е. Гражданите на Никея веднага познали Неофит, сина на Теодор и Флоренция. Управителят му заповядал и той да принесе жертва на техните богове. Светият отворил дръзновените си уста и започнал да говори:

- Беззаконнико и кръвопиецо, защо водиш към гибел толкова човешки души? Нима не знаеш, че за всички, които принуждаваш към бесовски жертви, ще носиш страшна отговорност и вечно ще се мъчиш в геената?

Деций се разгневил много от изобличаващите думи и заповядал да съблекат юношата, да го окачат за ръцете на едно дърво и да го бият безмилостно с волски жили, а после да сложат в устата му оцет и сол. Светият мъжествено понасял страданията и призовавал събралите се около него хора:

- Мъже, потънали в безбожие и страдащи от слепота, покайте се и се избавете от тъмнината, елате при Христос, истинската Светлина, и се просветете със свето Кръщение, за да се удостоите с вечен живот!

При тези думи управителят се преизпълнил с още по-голяма ярост и заповядал да режат тялото му с ножове. Свети Неофит повтарял само:

- Сине Божий, помилуй ме!

Тогава пред него застанал един от приближените на Деций и казал:

- Бяс ли имаш, Неофите, че се противиш на царската повеля? Обещай да принесеш жертва и веднага ще бъдеш освободен от жестокото наказание.

Светият му отвърнал:

- На Небесния Бог принасям жертва на хвала, а на бездушните идоли и живеещите в тях бесове никога няма да се поклоня.

Управителят заповядал на слугите си още по-жестоко да режат тялото на светеца. Слугите се сменяли и го мъчели така безпощадно, че се показали костите му. Но укрепяван от Бога, по време на мъчението той пеел:

- “Да тръгна и по долината на смъртната сянка, няма да се уплаша от злото, защото Ти си с мене”, Господи!

Деций видял, че е безсилен, заповядал да свалят юношата от дървото и започнал да го утешава и да говори:

- Като виждам младостта ти и щадя здравето ти, няма да те подлагам на други мъчения, но те съветвам да се поклониш на нашите богове. Тогава царете ще ти пратят изкусни лекари, които да изцелят раните ти.

Мъченикът му отвърнал:

- Имам друг лекар - моя Владика Господ Иисус Христос, и само на Него се надявам.

Тогава управителят заповядал да го държат и да го хвърлят в тъмница. На сутринта отишъл при царете и им разказал за Неофит.

- Вчера - казал той - предадох на мъчения един християнски юноша, защото не пожела да се поклони на боговете. Но той пренебрегна мъките и непрестанно призоваваше своя Христос.

Царете заповядали всички, които изповядват Христа, да бъдат изгорени. Управителят и старейшината Уар напуснали царските палати и се отправили на мястото, наречено “школа на Херкулес”. Деций заповядал да доведат от тъмницата юношата и се обърнал към него с думите:

- Неофите, приближи се и принеси жертва на бог Херкулес, тогава ще бъдеш угоден на боговете и на царете.

Светият отвърнал:

- Моля се на моя Бог Иисус Христос да се окажа угоден Нему.

Тогава по заповед на управителя нагорещили силно една пещ, за да изгорят свети Неофит. Хвърлили го в нея и затворили отвора за три дни и три нощи, та дори кости да не

останат от него. Но свети Неофит, охлаждан с Божествена роса сред огъня, се веселял като в някое спокойно място и пеел: “Господ е пастир мой, от нищо не ще се нуждая; Той ме настанява на злачни пасбища и ме води на тихи води”. Той останал напълно невредим, както тримата момци, хвърлени във вавилонската пещ.

След три дни слугите на мъчителя дошли да извадят пепелта, защото мислели, че тялото на мъченика е изгоряло и пещта е угаснала. Но от нея неочаквано изригнал огромен пламък и изгорил много нечестивци, така че почти никой не успял да се спаси. А светият високо възкликнал:

- Благословен си, Господи Боже мой, задето ме пазиш здрав и невредим в мъченията, избавяш ме от лукавството на мъчителите, превръщаш заради мене огъня в роса и изгаряш онези, които са достойни за вечен и неугасим пламък! Моля те, Владико, не посрамвай Твоя раб до края, докато с Твоя помощ не завърша подвига си.

После излязъл от пещта здрав и невредим. Нечестиви слуги, които успели да се спасят от огъня, го отвели при управителя. Всички езичници се дивели на това чудо и по своето нечестие го приписвали на вълшебство, бидейки и сами изпълнени с бесовско чародейство - злобата ги заслепила и те не могли да познаят Христовата сила.

После светият бил осъден да бъде разкъсан от зверове. Свалили дрехите му, вързали го за един стълб на мястото за зрелища и пуснали мечка. Отначало звярът тръгнал с рев против него, но после се приближил, спрял, погледнал мъченика и се върнал на мястото си. Управителят и народът се учудвали и недоумявали. Тогава довели най-свирепата мечка, която пускали на зрелището само два пъти в годината, защото била много зла и убивала мнозина. Тя се приближила и паднала в нозете на светеца, почитайки Божия угодник, и се

върнала на мястото си. После пастири довели при управителя един огромен и свиреп лъв и му казали, че преди пет дни са го хванали в пустинята и оттогава не са му давали никаква храна. Зарадван, Деций заповядал да го пуснат при мъченика. Всички се ужасявали от страшния и свиреп звяр. Лъвът се приближил до светеца, склонил глава и от очите му потекли сълзи, а после започнал да ближе нозете му. Това бил лъвът, когото свети Неофит намерил на планината Олимп и отпратил на друго място, а сам заел пещерата му. Светият го познал, заповядал му да се върне в предишното си жилище на Олимп и му забранил да вреди на хората. Лъвът се поклонил на мъченика, а после си тръгнал със страшен рев, счупил вратите и бързо преминал между хората. Всички се уплашили и побегнали, но той не докоснал никого и по заповед на светеца се върнал в пустинята на своето предишно място. Преизпълнен със страх и ужас, мъчителят вече не знаел какво да стори и заповядал свети Неофит да бъде убит. На зрелището присъствал един звероподобен и жесток по нрав другоплеменник, който се хвърлил против светеца и го пронизал с копието си. Така петнадесетгодишният юноша мъченик бил заклан като агнец и предал душата си в ръцете на своя Господ на 21 ден от януари. Сега, наследил безкрайния живот, той слави Източника на живота Христа Бога, с Отца и Светия Дух прославян во веки. Амин.

Тропарь мученика Неофита

глас 4

Мученик Твой, Господи, Неофит/ во страдании своем венец прият нетленный от Тебе, Бога нашего,/ имеяй бо крепость Твою,/ мучителей низложи,/ сокруши и демонов немощныя дерзости. / Того молитвами// спаси души наша.

Житие на света мъченица Агния дева († ок.

305 г.)

Света Агния. Фрагмент от стара римска мозайка

Света мъченица Агния била родена в древния Рим и възпитана от родителите си в християнската вяра. Когато станала на тринадесет години, чрез временната смърт тя се избавила от вечната и се сподобила с безкраен живот, защото обикнала единия Подател на живота и се привързала към Него от младини. Невръстна на години, тя била стара по съвършения си разум, тялото било младо, но душата била украсена със сединитe на мъдростта, и прекрасна на лице, тя била още по-прекрасна с твърдостта на вярата. Възпламенена от любовта към Сладчайшия Иисус, роден от Пречистата Дева, тя станала Негова невеста и не искала друг жених освен Него. Благородна по произход и красива по лице, с красотата си тя пленила очите и сърцето на един юноша, сина на областния началник Симфроний, който веднъж я видял да се връща от женското училище и пламнал от любов към нея. После разпитал за нея и като научил кой е домът на родителите ѝ, започнал да ѝ праща богати дарове и да обещава още по-големи, като я молел да стане негова годеница и да се ожени за него. Света Агния отхвърлила всички дарове като нищожни,

без да ги цени, а за себе си казала, че се е посветила на по-добър Жених, от Него има по-хубави и скъпоценни дарове и като Негова невеста не може да Го остави и да измени на своята преданост и любов към Него. Но момъкът всеки ден се разгарял с още по-голяма любов и смятал себе си за по-знатен и по-достоен от другите благородни юноши. Той решил, че девойката иска от него още по-хубави дарове и приготвил много скъпоценни камъни, бисер, съдове и дрехи и сам ги отнесъл при нея. Той я умолявал ту лично, ту чрез познати и приятели да не предпочита никой пред него и изтъквал знатния си произход, богатството, имотите и наследствените земи, които тя ще притежава, ако се омъжи за него. Тогава светата казала по-ясно:

- Иди си от мене ти, който разпалваш греховния пламък, страстен любител на сквернотата и храна за вечната смърт! Отстъпи от мене, защото те изпревари друг Жених, Който ми подари много повече украшения и ме сгоди за Себе Си с пръстена на Своята вяра. С Него не можеш да се сравниш нито по произход, нито по звание. Той ми даде други украшения - на духовната красота. Той сложи на шията и десницата ми скъпоценни камъни, в ушите ми постави обеци от безценни изумруди, препаса ме със светъл и сияен бисер, положи знамение на лицето ми, за да не предпочета никой друг жених освен Него, облече ме в златни одежди и ме украси с безброй огърлици. Освен това ми показа безценно съкровище, което обеща да ми дарува, ако опазя вярата си в Него. Затова не мога нито да погледна друг, за да не опозоря първия си Жених, нито да оставя Онзи, с Когото здраво съм свързана с връзките на любовта. Неговата знатност е най-висока, могъществото Му е най-голямо, красотата Му е най-прекрасна, а любовта - най-сладка, превъзхождаща всяка благодат. Той вече ми е приготвил чертог. Гласът Му е наслада за мене, от устата Му тече мед и мляко, Неговите чисти обятия ме

привързаха към Него, плътта Му се съедини с моята плът и кръвта Му украси моето лице. Майка Му е Дева, а неговият Отец не познава жена. Служат Му ангели, слънцето и луната се удивляват на Неговата красота, по Негова заповед възкръсват мъртви, от допира с Него се изцеляват болни, богатствата Му никога не оскъдняват и съкровищниците Му не опустяват. В Него Единия вярвам и на Него изцяло се отдавам. Като имам Него за свой Жених, оставам дева, като Го обичам, ще бъда непорочна, Него като докосвам, ще остана чиста; от този брак не се раждат деца, чадородието в него е безболезнено, а плодовете му се множат всеки изминат ден.

След тези думи безумният юноша я обикнал още по-силно и страдайки от любовната си мъка, се разболял от скръб и печал. Той легнал болен и тежко въздишал от дълбините на сърцето си, а на лекарите се открила сърдечната му рана. Когато баща му разбрал каква е причината за болестта, веднага пратил при девицата и родителите, за да я вземе за годеница на своя син. А тя, както и преди, отказала и заявила:

- Никога няма да изменя на своя първи Жених.

Разгневеният началник на областта се опитал да разбере кой може да се сравнява със сина му и да унизи така знатния му род? Тогава един от присъстващите обяснил, че Агния от детските си години е християнка и така е прелъстена от християнското вълшебство, че смята Христа, в Когото вярват християните, за свой Жених. Щом научил това началникът се зарадвал, защото като съдия можел да я накаже, задето оскърбява техните богове, и с властта си да я принуди към брачен съюз със сина си. Той веднага пратил свои слуги да доведат девойката и започнал нечестивия си съд. Отначало се опитвал с ласкателства, а после и със заплахи да я отвърне от Христа и вреченото на Него девство. Но Христовата дева не се прелъстила от ласкателствата и не се уплашила от заплахите.

Тя останала мъжествена духом и се надсмивала над думите му. Като видял това мъжество, Симфроний се обърнал към родителите ѝ и започнал дълга беседа с тях. Тъй като те били от благороден произход, той не посмял да приложи към тях насилие, а само ги съветвал всячески да убедят дъщеря си да се омъжи. Но те отказали и отвърнали:

- Управителю, ние не сме в състояние да я убедим, защото от детинството знаем волята ѝ - тя никога няма да се съгласи и да се откаже от намерението си.

Тогава управителят заповядал отново да доведат девойката на съд, започнал да говори много за плътската любов и за съпружеството, но лъстивите слова се оказали безсилни и накрая той казал:

- Избери едно от двете: или се съчетай в брачен съюз със сина ми, или, ако желаеш да съхраниш девството си, се посвети на богинята Веста, защото за служение на нея се изискват такива девици.

Блажената Агния отвърнала:

- Ако презрях сина ти, макар и развратен от бясна страст, но все пак жив човек, при това притежаващ разум, способност да чува, да вижда, да ходи и да се ползва от благата на този свят, ако дори не мога да го гледам заради обета към моя Христос, как тогава мога да почитам глухия, немия, бездушния и неразумен истукан? За да не оскърбя всемогъщия Бог, няма да преклоня глава пред безчувствения камък, защото зная със сигурност, че няма друг Бог освен Онзи, Който е създал небето и земята чрез Своя Син, нашия Господ Иисус Христос, Който се въплътил заради нас, пострадал и бил погребан, а на третия ден възкръснал и сега царува на небето в безконечно царство. На Него Единия се покланям и служа като на Бог Истински и Жив, а твоята лъжлива богиня и всички ваши мерзки богове

проклинам.

Симфроний изслушал думите ѝ и казал:

- Щадя младостта ти и ще ти простя хулите, които изрече против нашите богове, защото виждам, че разумът ти е несъвършен. Затова и ти пощади себе си и не гневи боговете.

Света Агния отвърнала:

- Защо презираш младостта ми, сякаш е неразумна, и защо мислиш, че очаквам милост от тебе? Знай, че достойнството на вярата зависи не от годините и не от телесната възраст, а от разума, и че всемогъщият Бог превъзнася човека повече с ума, отколкото с годините, и го облагодетелства повече чрез разума, отколкото чрез дълголетието. А ти остави своите богове, за чийто гняв ме предупреждаваш - нека те сами се гневят против мене, нека сами говорят, нека сами ми заповядат да им се поклоня и да ги почитам.

Управителят казал:

- Избирай дали заедно с други девици ще принесеш жертва на богиня Веста, за да спасиш честта на дома си, или ще отидеш в дома на безсрамните жени, за вечен позор на своя род.

Света Агния мъжествено отговорила:

- Ако знаеше Кой е моят Бог, нямаше да говориш така. А аз познавам силата на моя Господ Иисус Христос и не придавам никакво значение на заплахите ти, защото съм напълно уверена, че и на твоите богове няма да се поклоня, и девството си ще опазя чисто и неопетнено. Аз имам ангел Божий за пазител на тялото ми и моят Господ Иисус Христос, Единородният Син Божий, Когото ти не познаваш, за мене е несъкрушима крепост, незаспиващ страж и постоянен

защитник - не така, както вашите богове, които са или парче мед, пригодна за направата на котли, полезни в домакинството, или камъни, с които покриват улиците. Божеството не обитава в камък, а има за престол небето, и не пребивава в мед или в някаква друга по-ценна вещ, а е във висшето царство, прославяно и почитано от всяко създание. А ти и подобните на тебе, заедно с вашите богове, които са отлети от ваятели и в огън се стопяват, ще бъдете мъчени във вечния огън, ако не се обърнете от идолослужението към Истинския Бог.

Началникът на областта много се разгневил и заповядал да свалят дрехите ѝ и да я отведат гола в блудния дом, а глашатаят да вика високо:

- Агния, нечестивата девица, похулила боговете, се отвежда в дома на позора като блудница.

Но Бог не оставил светата девица в упованието и не допуснал Неговата невеста да бъде поругана и посрамена. По Божията воля косите веднага пораснали толкова дълги, че покрили тялото като някаква плътна дреха и никой не могъл да види голотата ѝ. Щом влязла в дома на блудниците, тя видяла ангел Божий, готов да пази нейната девическа чистота, който я покрил с такова неизказано блестящо сияние, че поради силния блясък безсрамните и нечестиви юноши не можели да я гледат. Цялата стая сияела, като озарена от ярко слънце, и когато някой се опитвал да погледне Агния с любопитно око, веднага взорът му се помрачавал. Когато девойката започнала да се моли, съзряла пред себе си бяла дреха, изтъкани не от човешки, а от ангелски ръце. Тя я облякла и промълвила:

- Благодаря ти, Господи мой Иисусе Христе, че ме сподоби да бъда една от Твоите рабини, като ми дарува тази дреха!

Греховният дом станал дом за молитва и мястото за бесовски утехи станало селение на Божията слава, нечистият дом на блудниците се превърнал във великолепен чертог, където Христовата невеста и явилият ѝ се ангел прославяли и възпявали Бога. Тук идвали мнозина с развратен ум и възпламенени от страст, но щом видели славата, окръжаваща девицата, и Божествената сила, защитаваща нейното девство, изпитвали страх, ставали целомъдрени, покланяли се и си тръгвали. Заедно с връстниците си дошъл и юношата, виновник за злото, изпълнен с нечиста страст. Той искал да извърши насилие над светата девица и се присмивал на другите, които преди него идвали и си отивали без успех, като ги наричал нищожни и слаби. Изпълнен с дръзко намерение, той влязъл в стаята, в която се молела светата, и макар да видял небесното сияние, не въздал чест на Господа, а безсрамно се устремил към девойката. Но преди да я докосне, изведнъж бил обзет от бяс, който със сила го хвърлил на земята и го удушил. Спътниците му дълго го чакали да излезе и затова решили, че върши греховно дело. Един от най-близките му приятели пожелал да го похвали и да го поздрави за изпълнението на желанията му и влязъл в стаята. Но го намерил бездиханен и завикал високо:

- Мъже на Рим, помогнете! Тази вълшебница с чародейството си уби сина на управителя!

Веднага се събрали много хора и като видели какво се е случило, едни я нарекли вълшебница, а други смятали, че не е виновна за смъртта на юношата. Дошъл и баща му и като видял сина си бездиханен, с ридание се обърнал към светицата:

- О, безчовечна и най-жестока жено! Защо погуби сина ми? Нима не можа върху някой друг да покажеш силата на своето вълшебство? Горко ми! Какво направи? Кажи как го уби!

Светата кротко му отвърнала:

- Уби го онзи, чиято воля той искаше да върши - изконният враг на човешкия род, който има власт над блудниците, над нямащите страх Божий и особено над развратителите на девството. Всички, които влизаха тук преди него, останаха живи и невредими, защото въздадоха хвала на Бога, пратил Своя ангел да ме облече с тази дреха на милосърдието и да опази моето девство, от люлката обещано на Христа. Те виждаха блясъка на ангелското сияние, покланяха се и си тръгваха без вреда, а твоят син, бидейки безсрамен и без страх от Бога, още щом влезе, започна да свирепства и да вилнее, а когато безсрамно протегна ръка да ме докосне, Божият ангел веднага го предаде на сатаната и той бе застигнат от горчива и срамна смърт. Знай, че не с някакво мое вълшебство, а с властта и повелението на Божия ангел той падна мъртъв.

Управителят казал:

- Ще повярвам, че не си умъртвила сина ми с вълшебство, ако измолиш от своя ангел да го възкреси.

Светата отговорила:

- Заради неверието си сте недостойни за такова чудо, но наистина е време да се прояви и да се прослави могъществото на моя Господ Иисус Христос. Затова излезте всички и аз ще се обърна с молитва към моя Бог.

Тя паднала по очи на земята и започнала да се моли със сълзи, а явилият се ангел Божий я вдигнал и възкресил умрелия юноша. Той излязъл от дома и възкликнал високо:

- Един е Бог на небето и на земята, християнският Бог! Другите богове са нищо, те са измама и заблуждение, което води вярващите в тях към вечна гибел!

Много от хората, видели и чули това, повярвали, и сто и шестдесет човека приели свето Кръщение. Но след известно време езичниците отсекли главите на тях и на възкресения юноша.

Станалото чудо силно смутило езическите жреци и чародеи. Те сами разпространили мълвата за него и предизвикали силно вълнение сред народа. Тогава се обърнали към съдията и викнали високо:

- Изтреби тази вълшебница, умъртви чародейката, която не само убива телата, но обръща душите и сърцата!

Симфроний изпаднал в недоумение, защото искал да пусне светата, но опасявайки се жреците да не въстанат срещу него и да не го прогонят от отечеството, оставил наместника си Аспазий да усмири народното вълнение, а сам си тръгнал, скърбейки, че след възкресяването на сина си не могъл да освободи светата девица. Щом приел властта, Аспазий заповядал сред града да накладат голям огън и да хвърлят в него света Агния. Когато направили това, пламъкът веднага се разделил на две и тя стояла на просторно и прохладно място, а огънят се устремил срещу стоящите наоколо нечестивци и ги изгарял. Народът, виждайки че девойката остава невредима, приписвал това не на Божието всемогъщество, а на вълшебство, вълнувал се и с хулни викове огласял всичко наоколо. А светата мъченица стояла сред огъня и вдигнала ръце нагоре, се молела:

- Слава на Тебе, от всички изповядван и прославян всемогъщи Отче на нашия Господ Иисус Христос, чрез Когото ме избави от ръцете на нечестивите, не допусна да се оскверни душата ми и опази тялото ми чисто! Ето и сега с небесна роса от Светия Дух се разхлажда огънят заради мене, пламъкът се разделя и цялата му сила се устремява против слугите, които искат да ме изгорят. Благодаря Ти, достойно прославяни Боже,

че и сред пламъка ми показваш безбоязнен път към Тебе. Вече виждам да се изпълнява това, в което вярвах, имам това, на което се надявах, и получих всичко, каквото желаех. Изповядвам Те с уста и сърце, към Тебе се стремя с всички свои чувства и идвам при Тебе, Живия и Истински Бог, Който с нашия Господ Иисус Христос и със Светия Дух живее и царува през всичките векове. Амин.

Когато светата казала тази молитва и огънят угаснал, Аспазий, опасявайки се от народното негодувание, заповядал да прережат гърлото на светата с меч. Така Христовата мъченица Агния, обагрена в своята кръв, преминала за брак с Безсмъртния Жених. Родителите взели с радост честното тяло на дъщеря си и го положили в една своя нива, недалеч от града, край пътя, наречен Нументана. Вярващите се събирали тук за молитва, особено през нощта, защото се страхували от езичниците, които ги причаквали по пътя и много ги притеснявали. Веднъж те ги нападнали неочаквано, наранили някои с камъни и разгонили всички. Останала само една девойка, връстница на Агния, на име Емерентиана. Тя се преизпълнила с дръзновение и започнала да укорява разбойниците с думите:

- Защо, жестокосърдечни, убивате с камъни невинни хора? Каква вина намирате в онези, които прославят Единия Бог и със своите молитви изпросват за вас много блага?

Езичниците се разярили, убили я с камъни и тя предала духа си на Господа. В този миг станало силно земетресение, паднали мълнии и гръмотевици и повечето убийци били умъртвени, поразени свише. Оттогава езичниците вече не се осмелявали да притесняват вярващите, които се събирали на гроба на Христовата мъченица. Родителите на света Агния дошли през нощта с презвитери, умили окървавеното честно тяло на света Емерентиана и я погребали близо до света

Агния. Те останали при гроба на възлюбената си дъщеря, непрестанно бодърствали и плачели. Една нощ те видели покрай тях да минават ликове от девици, украсени със светли златоткани одежди и сияещи с небесна слава. Сред тях съзрели дъщеря си, света Агния, която също била озарена от светлина, а от дясната ѝ страна стоял Агнец, по-бял от сняг. Тя се обърнала към другарките си, помолила ги да спрат и да я почакат и казала на родителите си:

- Не плачете за смъртта ми, а по-добре се радвайте и тържествувайте с мене, защото заедно с тези девици съм се вселила в светлите обители и сега на небето се съединих с Онзи, Когото на земята обикнах с цялото си сърце.

И станала невидима.

След много години царския престол заел Константин Велики. Дъщеря му Констанция се разболяла тежко. Цялото ѝ тяло се покрило с гнойни струпеи и по него нямало здраво място, а лекарите не могли да ѝ помогнат с нищо. Тя последвала нечий добър съвет и през нощта отишла на гроба на света мъченица Агния, помолила се с твърда вяра и сълзи, а после заспала. Насън видяла светицата, която казала:

- Дерзай, Констанция, и вярвай в Господа Иисуса Христа, Сина Божий, защото чрез вярата в Него сега се изцеляваш от раните си.

Когато се събудила, Констанция се почувствала здрава, сякаш никога не била боледувала. Тя се завърнала вкъщи и разказала на баща си и братята си как я е изцелила света Агния. В царския дом настъпила голяма радост, радвал се и целият град, прославяйки Бога за това голямо чудо. Мнозина започнали да идват на гроба на мъчениците и получавали различни изцеления. После Констанция измолила от баща си на това място да построи църква в името на светата. Заедно с

много други благородни и знатни девойки тя си устроила там жилище и останала девица до самата си кончина. Така бил основан девически манастир при църквата на девата и невестата Христова света Агния, за нейна чест и похвала, за слава на нашия Бог Христос, с Отца и Светия Дух, прославян во веки. Амин.

В памет на светите мъченици Валериан, Кандид, Евгений и Акила (III-IV в.)

Свети мъченици Кандид, Евгений, Валериан и Акила Трапезундски. Фрагмент от стара ромейска икона, Света гора-Атон

Тези свети прославени мъченици пострадали при царуването на Диоклетиан и Максимиан от управителя Лизий. Светите Валериан, Кандид и Акила били хванати в Трапезундските планини, защото, когато започнало гонението, те оставили домовете, имуществото си и целия суетен свят, и се скитали в планините, **предпочитайки да живеят със зверовете, отколкото с богопротивните идолопоклонници**. Нечестивците най-напред изпратили тримата мъченици в градчето Пина, в Ласийската страна, където ги затворили в местната тъмница, а след някое време отново ги довели в Трапезунд и ги изправили пред управителя Лизий. Когато започнали да разпитват светиите за Христовата вяра и да ги принуждават да принесат идолски жертви, те не

се подчинили. Съблекли ги голи и започнали да ги бият с жили, а после ги повесили, рязали ги с железни остриета и горели телата им със свещи. Божествена сила укрепявала светите страдалци и пребивавала с тях в мъченията и внезапно така изплашила мъчителите, че те паднали на земята като мъртви.

Щом видял това, Лизий се ужасил и заповядал да хвърлят светиите в тъмница. След няколко дни бил хванат и свети Евгений и бил жестоко бит заради изповядването на Христовото име.

После управителят отишъл в идолския храм и заповядал да доведат светия мъченик с него. В храма светият се помолил на Бога и веднага идолите паднали и се разсипали на прах. Тогава по заповед на мъчителя слугите вързали ръцете и нозете на светеца, хвърлили го на земята и дълго го били с дебели пръчки. После го повесили гол и започнали да режат тялото му с куки, да горят плътта му и да поливат раните му с оцет и сол. След това четиримата мъченици били хвърлени в огнена пещ, а когато излезли от нея невредими, били посечени с меч. Така завършили страданията си тези светии.

ЧЕТИ-МИНЕИТЕ

buditeli.info © 2017